

Matias Grönmark

KIELITIETOINEN VARHAISKASVATUS JA MITEN SE TOTEUTUU KOTKAN KAUPUNGISSA

Opinnäytetyö
Sosionomi (AMK)

Huhtikuu 2019

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tekijä/Tekijät	Tutkinto	Aika
Matias Grönmark	Sosionomi (AMK)	Maaliskuu 2019
Opinnäytetyön nimi		39 sivua 3 liitesivua
Kielitietoinen varhaiskasvatus ja miten se toteutuu Kotkan kaupungissa		
Toimeksiantaja		
Kotkan kaupunki		
Ohjaaja		
Lehtori Harri Mäkinen ja Varhaiskasvatuksen suomi toisena kielenä -opettaja Teija Pylkkänen		
Tiivistelmä		
<p>Opinnäytetyö käsittelee kielitietoista varhaiskasvatusta ja sitä, kuinka se ymmärretään ja miten sitä toteutetaan Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksessa. Kielitietoisuus tarkoittaa lyhyesti muotoiltuna kielen tarkastelua eri näkökulmista. Se on tullut uutena käsitteenä varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin vuonna 2016, joten se on melko tuore käsite varhaiskasvatuksessa. Näin ollen myös lähtöolettamukseen sisältyy ajatus, että se ei ole kaikille vielä tuttu, sitä ei tiedosteta tarpeeksi tai siitä tulisi olla enemmän tietoa. Keinoja ja mahdollisuuksia kielitietoisien varhaiskasvatuksen toteuttamiseen on monia ja niitä voi hyödyntää monipuolisesti. Niinpä opinnäytetyössä selvitetään kyselytutkimuksen avulla, minkälaisia keinoja Kotkan varhaiskasvatuksessa käytetään.</p> <p>Työ koostuu teoriaosuudesta ja kyselyosuudesta. Teoriaosuudessa on tutkittu kielitietoisuutta käsitteenä sekä sitä, kuinka kielitietoisuutta tulisi varhaiskasvatuksessa toteuttaa. Teoriaosuudessa käytetään lähteenä paljon Varhaiskasvatussuunnitelman perusteita, joka on valtakunnallinen määräys siitä, kuinka varhaiskasvatusta tulisi toteuttaa. Kyselyosuudessa käydään läpi osana opinnäytetyötä Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksen henkilöstölle teetetty kysely, jossa selvitetään vastauksia siihen, kuinka henkilöstö ymmärtää kielitietoisuuden käsitteen, kuinka se toteutuu yleisesti Kotkan kaupungissa ja minkälaisia kehittämistarpeita siihen liittyen nousee esille.</p> <p>Työn lopussa on johtopäätösosuuksia, jossa kyselyn tulokset on koottu antamaan yleiskuvaa kielitietoisien varhaiskasvatuksen toteutumisesta ja toiveena on, että niistä on mahdollista saada uusia näkökulmia kehittämiskohteiden tarkkailuun ja eteenpäin viemiseen. Niiden mukaan suurin osa kyselyyn vastanneista kasvattajista kyllä tietää, mitä kielitietoisuudella tarkoitetaan tai siitä on jonkinlainen käsitys. Lisäksi vastausten perusteella Kotkan varhaiskasvatustyöyksiköiden toiminnassa toteutuvat jo melko hyvin samat asiat, joita varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellään keinoiksi lasten kielitietoisuuden kehittämisen tukemiseen. Vielä kuitenkin kaivataan siis lisää potkaisua tarttua toimeen, uusia ideoita ja tietoa sekä sitoutumista. Tutkimus kannatti tehdä, sillä sen tulokset antavat positiivisen kuvan siitä, että lähtökohdat kielitietoisien varhaiskasvatuksen toteuttamiseen Kotkassa ovat hyvät.</p>		
Asiasanat		
kieli, kielitietoisuus, varhaiskasvatus, lapsen kielen kehitys		

Author (authors)	Degree	Time
Matias Grönmark	Bachelor of Social Services	March 2019
Thesis title Language awareness and how it is carried out in the City of Kotka		39 pages 3 pages of appendices
Commissioned by City of Kotka		
Supervisor Lecturer Harri Mäkinen and Early childhood education's teacher Teija Pylkkänen		
<p>Abstract</p> <p>The objective of the thesis was to study language awareness in early childhood education and how it was understood and carried out in the City of Kotka. In summary, language awareness means looking at language from different aspects. In 2016 it became a new concept in National Core Curriculum for Early Childhood Education and Care. So it is a recent concept in early childhood education. Therefore the supposition is that it is not known enough yet and there should be more information about it. There are also many ways and opportunities to carry out language awareness in early childhood education. The thesis rose ways that are used in Kotka.</p> <p>The thesis studied language awareness as a concept and how it should be carried out in early childhood education. The National Core Curriculum for Early Childhood Education and Care, which is a national order about how early childhood education should be carried out, was used as an important source. A survey was conducted as a part of thesis for early childhood education workers in the City of Kotka. The survey showed how these workers understood a concept of language awareness and how it was realised it out in Kotka. Survey also showed out possible development needs.</p> <p>Results of the survey has been completed to give an overall picture about how language awareness has really been carried out in the City of Kotka. Expectation is that those results would give new aspects to observing and processing of those development needs. The results of the survey showed that biggest part of early childhood education workers, who responded to survey, knows what language awareness means or they have some notion about it. The results also show that Kotka's early childhood education units follow the orders of National Core Curriculum for Early Childhood Education and Care well enough, but they hope to get courage to put it in action. They also need new ideas, information and dedication.</p>		
<p>Keywords</p> <p>language, language awareness, early childhood education</p>		

SISÄLLYS

JOHDANTO	6
1 KIELI JA KIELITIETOISUUS	7
2 KIELEN MERKITYS.....	9
3 VARHAISKASVATUS.....	10
3.1 Kielitietoinen varhaiskasvatus.....	12
3.2 Monikulttuurisuus kielikasvatuksessa	15
3.3 Kotkan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma	16
4 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET	18
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	19
5.1 Tutkimuksen tausta.....	19
5.2 Tutkimuskysymykset.....	20
5.3 Tutkimusmenetelmät	20
5.4 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	22
6 TUTKIMUKSEN TULOKSET	23
6.1 Kielitietoisen varhaiskasvatuksen käsite.....	24
6.2 Kielitietoisen varhaiskasvatuksen toteutuminen	25
6.3 Kielitietoisen varhaiskasvatuksen kehittäminen	28
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	29
8 TOIMENPIDE-EHDOTUKSIA TOIMEKSIANTAJALLE	31
9 POHDINTA	32
LÄHTEET.....	34

LIITTEET

Liite 1. Saatekirje

Liite 2. Varhaiskasvatuksen eri toiminnot lasten kielitietoisuuden tukena

JOHDANTO

Opinnäytetyöni aiheena on kielitietoinen varhaiskasvatus ja tulen tarkastelemaan sen toteutumista erityisesti Kotkan kaupungin päiväkodeissa. Aihe nousi esille palaverissa tilaajan (Kotkan kaupunki) kanssa, jossa mukana olivat lisäksi Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksen kehittämissuunnittelija sekä S2-lastentarhanopettaja. Aihe muotoutui, kun kerroin kiinnostuksestani kieltä kohtaan ja koimme kielitietoisuuden merkityksen esille tuomisen tärkeäksi aiheeksi. Kielitietoisuus käsitteenä oli minulle uusi, kuten se on myös valtakunnallisissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa, joten lähdin mielenkiinnolla ottamaan aiheesta selvää. Lisäksi suoritan varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuutta, jona jo nyt työskentelen, ja näin ollen opinnäytetyönkin tulee liittyä varhaiskasvatukseen. Paitsi että työstä on hyötyä muille, opin ja saan siitä myös itse ajateltavaa työhöni varhaiskasvatuksessa.

Kieli on jokapäiväinen sosiaalisen kanssakäymisen väline, jota käytetään niin kasvokkain kuin myös internetissä, lehdissä tai vaikka radiossa. Siltä on siis lähes mahdotonta välttyä. Sen jokapäiväisyys ja monipuolisuus antaa oivia mahdollisuuksia tutustua siihen ja ymmärtää sitä paremmin. Mielestäni näitä mahdollisuuksia on tärkeää hyödyntää ja siksi pidänkin tärkeänä selvittää, miten Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksessa tuetaan kielitietoisuuden kehittymistä. Lähtöolettamuksena tutkimuksessa on siis, että kielitietoinen pedagogiikka toteutuu varhaiskasvatuksessa jo monessa yhteydessä, mutta sitä ei tiedosteta tai tunnisteta. Tästä syystä tulenkin selvittämään, miten varhaiskasvatuksen henkilöstö todella ymmärtää kielitietoisuuden, miten he sitä toteuttavat sekä kuinka tärkeäksi he sen kokevat. Toiveena on, että kielitietoisuuden näkyväksi tekeminen auttaa myös sen kehittämisessä ja kielen tietoisessa käyttöön otossa niin yleisellä kuin jokaisen omalla henkilökohtaisellakin tasolla. Ymmärryksen kautta on helpompi tietoisesti pohtia eri toimintatapoja ja näin toteuttaa monipuolisempaa varhaiskasvatusta.

Tarkastelen opinnäytetyössä kielitietoisuutta niin oman kielen ymmärtämisen kuin monikulttuurisuuden eli ympäröivien kielten ymmärtämisen kautta. Olen kiinnostunut siitä, miten näihin panostetaan Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksessa, joten olen tehnyt kyselyn Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksen työntekijöille. Tätä kyselyä käsittelem lisä opinnäytetyön loppupuolella. Pysin

kyselyssä saamaan vastauksia kolmeen eri tutkimuskysymykseen ja samalla toivon saavani vastineen lähtöolettamukselleni.

Tulen opinnäytetyössä etenemään siten, että ensin avaan käsitteitä kieli ja kielitietoisuus. Kun nämä on tehty selväksi kerron siitä mitä varhaiskasvatus on. Vasta tämän jälkeen avaan lisää sitä millaista kielitietoinen varhaiskasvatus on. Käytän lähteenä paljon esimerkiksi Opetushallituksen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteita, sillä ne ohjailevat paljon sitä, miten varhaiskasvatusta tulisi toteuttaa. Lisäksi teoriaosiossa tarkastelen sitä, mitä kielitietoisesta varhaiskasvatuksesta ja muusta kielen kehityksen tukemisesta sanotaan Kotkan kaupungin paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa. Kielitietoisuuteen liittyy paitsi oman kielen tunteminen myös muut kielet, jonka vuoksi käsitelen yhden luvun verran myös monikulttuurisuutta kielikasvatuksessa. Tutkimusosiossa tulen avaamaan kyselyn tuloksia, käsittelemään niitä ja pohtimaan mahdollisia toimenpiteitä, joilla kielitietoista varhaiskasvatusta Kotkan kaupungissa voitaisiin lähteä kehittämään.

1 KIELI JA KIELITIETOISUUS

Maailmassa esiintyy monenlaisia kieliä. Voidaan puhua esimerkiksi matematiikan kielestä tai ohjelmointikielestä, mutta tässä opinnäytetyössä kielillä tarkoitan toisenlaisia puhuttuja tai kirjoitettuja kielimuotoja kuten esimerkiksi eri kansakuntien tai ryhmien kieliä (kuten suomi, ruotsi, saame, englanti jne.), joita voi esiintyä eri muodoissa kuten vaikkapa kirjakielenä, arkikielenä tai kirjallisuuden kielenä (Tieteen termipankki a). Näiden ulospäin näkyvien kielenmuotojen lisäksi kielen käyttöön liittyy erilaisia tasoja. Esimerkiksi Inkeri Lampi on 1980-luvulla määritellyt neljä kielen käytön tasoa, jotka lapsen tulisi koulunkäynnin aloittaessaan omata. **Oppimisen kieli** auttaa lasta ymmärtämään esimerkiksi opettajan puhetta ja sitä, mitä kirjoissa lukee. **Itsetutkiskelun kieli** auttaa lasta omien ajatuksiensa ja tunteidensa erittelyssä, joka puolestaan helpottaa niistä muille kertomista. **Vuorovaikutuksen kielen** avulla lapsi kykenee keskustelemaan toisten kanssa ja näin tekemään yhteistyötä. **Itsekseen viihtymisen kieli** auttaa häntä totuttelemaan oman elämänsä suunnitteluun ja saamaan sisältöä vapaa-aikaansa. (Nurmi 2011, 32.)

Kieli on lapsille niin oppimisen kohde kuin väline, jonka avulla lapsi pystyy hallitsemaan erilaisia tilanteita ja toimimaan vuorovaikutuksessa muiden kanssa, ilmaisemaan itseään sekä hankkimaan tietoa (Opetushallitus 2018, 41).

Kielitietoisuus käsitteenä kuulostaa hyvin laajalta ja hankalalta ymmärtää. Osittain tähän vaikuttaa varmasti sanan toinen osa eli tietoisuus. Myös Tieteen termipankissa todetaan tietoisuuden määrittely hyvin hankalaksi. Siellä tietoisuus on kuitenkin määritelty monimuotoisena subjektiivisena kokemuksena, joka voi tulla esiin esimerkiksi tuntemuksena, mielentilana, tunteena, muistona, ajatuksena tai itsetietoisuutena (Tieteen termipankki b). Itsetietoisuutta samaisessa Tieteen termipankissa sen sijaan kuvataan loogisempana havainnointina ja ymmärryksenä omia toimintoja kohtaan (Tieteen termipankki c). Tämä on jo lähempänä kielitietoisuutta, jota yritän määritellä.

Käsitteet eri kirjallisuudessa vaihtelevat kielitietoisuuden ja kielellisen tietoisuuden välillä. Molemmilla tarkoitetaan kuitenkin samaa. Käsitteet ovat rantautuneet Suomeen ruotsalaisen Margit Torneuksen tutkimusten kautta 1990-luvun alussa (Nurmilaakso 2011, 32). Perinteisesti niillä tarkoitetaan yksinkertaisesti kykyä tarkastella kieltä ns. ulkopuolisena kohteena, reflektoida ja tehdä sitä koskevia arvioita (Latomaa 2013, 121). Laajemmin tutkailtuna se voidaan jakaa jopa viiteen osaan:

- **Fonologinen tietoisuus eli äännetietoisuus** tarkoittaa kielen äännerakenteen oivaltamista. Äännerakenteen oivallettuaan ihminen osaa muuttaa kirjaimia äänneiksi, yhdistää äänneitä sanoiksi, hallitsee tavurytmin ja pystyy riimittelemään.
- **Morfologinen tietoisuus** tarkoittaa tietoutta sanojen rakenteesta ja taipumisesta (esimerkiksi onko jokin sana lyhyt vai pitkä). Ennen morfologisen tietoisuuden saavuttamista, kun lasta pyydetään sanomaan jokin lyhyt sana, saattaa vastauksena olla esimerkiksi nuppineula, koska nuppineula esineenä on lyhyt.
- **Syntaktinen tietoisuus** tarkoittaa kielen sääntöjen tuntemista ja lause-tajua. Syntaktisen tietoisuuden saavuttanut lapsi pystyy esimerkiksi korjaamaan yksittäisten sanojen muotoa sellaiseksi kuin niiden kuuluisi lauseessa olla.
- **Semanttinen tietoisuus** tarkoittaa ymmärrystä sanojen merkityksestä sekä kykyä löytää sanoille synonyymejä (esim. koira – hurtti) tai tunnistamaan homonyymejä (esim. kuusi (puu) – kuusi (numero)).
- **Pragmaattinen tietoisuus** tarkoittaa kykyä käyttää kieltä eri tilanteiden vaatimalla tavalla. Lapsi ymmärtää esimerkiksi miten pyydetään, vaaditaan, kutsutaan, kuvaillaan, perustellaan tai arvioidaan. (Hakamo 2011, 55.)

Toisaalta kielitietoisuudella voidaan tarkoittaa myös ns. yhteiskunnallisempaa tietoisuutta maailman eri kielistä eli että maailmassa puhutaan eri kieliä ja näillä kaikilla kielillä on omat tärkeät roolinsa niin yksilöiden identiteetin kuin yhteisöllisyydenkin muodostumisen kannalta. Koulumaailmassa tällaisen tietoisuuteen pyritään siten, että 3–5. vuosiluokilla tavoitteina on oppia havaitsemaan ympäristön eri kieliä ja antamaan niille arvoa ja 6-9 vuosiluokkien tavoitteena on kasvaa suvaitsevammaksi näitä eri kielten puhujia kohtaan. Kaiken kaikkiaan tavoitteita on siis niin tiedollisiin valmiuksiin kuin kielellisiin asenteisiin liittyen. (Latomaa 2013, 122.) Vaikka nämä edellä mainitut liittyvätkin koulumaailmaan, on ne mielestäni tärkeitä ottaa huomioon jo varhaiskasvatuksessa. Vieraisiin kieliin tutustutaan pienten lasten kanssa usein leikkien, pelien, laulujen ja lorujen kautta ilman paineita ja luoden pohjaa sekä herätellen lasten kiinnostusta. Olen itse työssäni kiinnostunut näistä molemmista kielitietoisuuteen liittyvistä määritelmistä ja tulen kiinnittämään niihin huomiota tutkimuksen edetessä.

2 KIELEN MERKITYS

Kieli on merkittävä osa ihmisten välistä kommunikointia. Kommunikointi voi olla toki myös sanatonta eli nonverbaalia viestintää. Usein sanallinen viestintä on kuitenkin helpommin kontrolloitavissa kuin sanaton viestintä, johon kuluvat esimerkiksi erilaiset eleet ja ilmeet, jotka usein syntyvät melko spontaanisti. Muun muassa tästä syystä puhutun kielen ja sen eri elementtien tunteminen on tärkeää ja helpottaa kommunikointia merkittävästi. Rikas kieli ja taito käyttää sitä mahdollistavat hyviä keskusteluja, joihin voi liittää esimerkiksi erilaisia äänenpainoja tai tapoja rytmittää puhetta. (Väestöliitto.)

Nykypäivänä monessa yhteydessä valitaan kansainvälisistä syistä kieleksi jokin muu kuin suomi, useimmiten englanti. Tämä ei sinänsä ole vain negatiivinen asia, sillä se muun muassa yhdistää eri kulttuureista tulevia helpommin. Toisaalta tämä näkyy siinä että poisjätettävän kielen käyttöala kaventuu. Esimerkiksi monilla tieteen ja tekniikan alan työpaikoilla on työkielenä englanti ja uudet termit tunnetaan vain englanniksi. Aihepiirejä, joissa tämä kielen käyttöalan kaventuminen näkyy, alkaa olla yhä enemmän. (Maamies 2002.) Esimerkiksi sosiaalisessa mediassa on valtavasti erilaisia lyhenteitä, joista monet tulevat kaiken lisäksi englanninkielisistä sanoista. Myös hymiöillä korvataan

paljon kirjoituksissa käytettäviä sanoja. Lisäksi joillakin sosiaalisen median alustoilla kirjoituksiin on annettu rajoitettu merkkimäärä, joka asettaa myös haasteita kielen käytön suhteen. Tällaisissa tilanteissa lyhenteille on käyttöä. Positiivisesti ajateltuna on niidenkin keksiminen osaltaan luovaa kielen käyttöä.

Kuten edellisessä kappaleessa totesin, ei englanninkielen ottaminen käyttökieleksi ole vain negatiivinen asia sillä se yhdistää myös helpommin eri kulttuureista tulevia. Myös muu kielitaito on tärkeää ja voi usealla alalla helpottaa esimerkiksi työllistymistä. Kielitaidolle on hyvä luoda perusta jo varhain.

3 VARHAISKASVATUS

Varhaiskasvatus on alle kouluikäisille lapsille suunnattua suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa, joka koostuu kasvatuksesta, opetuksesta ja hoidosta. Pedagogiikka painottuu vahvasti varhaiskasvatuksessa (Opetushallitus). Pääasiallisia varhaiskasvatuspalvelujen tuottajia ovat perinteisesti kunnat, mutta myös järjestöt ja yksityiset palveluntuottajat voivat ylläpitää varhaiskasvatuspalveluja. Myös seurakunnat tuottavat osaltaan erilaista avointa toimintaa. (Nurmilaakso & Välimäki 2011, 6.) Kuitenkin kunnat ovat ainoita, joita laissa velvoitetaan järjestämään varhaiskasvatusta, toki kunnassa esiintyvän tarpeen mukaisesti (Varhaiskasvatuslaki 13.7.2018/540). Varhaiskasvatus ei ole siis vain päiväkodeissa tapahtuvaa toimintaa vaan sitä voidaan järjestää myös esimerkiksi perhepäivähoidossa tai muuna varhaiskasvatuksena kuten kerho- ja leikkitoimintana (Opetushallitus a). Myös esiopetus on toiminnallisesti varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatuslain sijaan esiopetuksesta säädetään kuitenkin tarkemmin perusopetuslaissa (Perusopetuslaki 21.8.1998/628; Varhaiskasvatuslaki 1. § 6. mom.). Tässä opinnäytetyössä keskityn kunnalliseen (nimenomaan Kotkan kaupungin kunnalliseen) varhaiskasvatukseen mukaan lukien esiopetus.

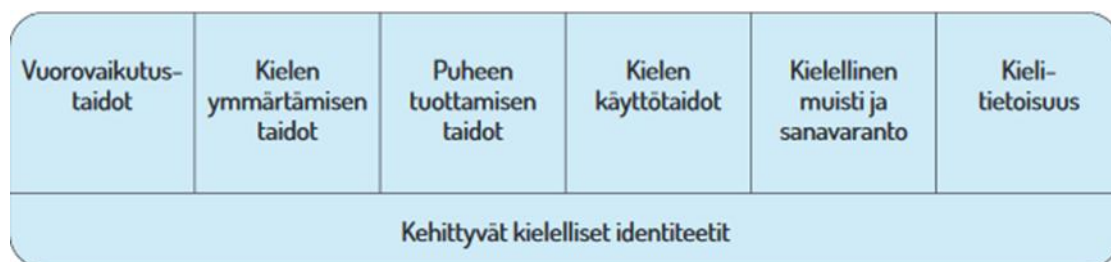
Varhaiskasvatusta määrittelee siis varhaiskasvatuslaki ja esiopetuksen osalta perusopetuslaki. Lisäksi keskeisesti varhaiskasvatustoimintaa ohjaa kolmitasoinen varhaiskasvatussuunnitelmakokonaisuus. Ylimpänä on **varhaiskasvatussuunnitelman perusteet**, joka on varhaiskasvatuslain perusteella Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka tehtävänä

on tukea ja ohjata varhaiskasvatuksen järjestämistä, toteuttamista ja kehittämistä sekä edistää laadukkaan ja yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen toteutumista valtakunnallisesti. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta varhaiskasvatuksen järjestäjien tulee laatia **paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat**, joissa huomioidaan paikalliset erityispiirteet, mahdolliset pedagogiset painotukset, lasten tarpeet, varhaiskasvatusta koskevat arviointitiedot ja kehittämistyön tulokset. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden lisäksi paikallisia varhaiskasvatussuunnitelmia laatiessa tulee huomioida myös muita paikallisia suunnitelmia, jotka koskevat varhaiskasvatusta, lapsia ja perheitä. Jokaiselle päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevalle lapselle laaditaan myös henkilökohtainen **lapsen varhaiskasvatussuunnitelma**, jonka lähtökohtana ovat jokaisen lapset oma etu ja tarpeet. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmien laatimisessa huomioidaan lapsen kielellinen, kulttuurinen ja katsomuksellinen tausta. Lisäksi on tärkeää tuntea lapsen osaaminen, vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet. Suunnitelma tehdään yhdessä huoltajan, lapsen sekä tarvittaessa muiden lapsen kehitystä ja oppimista tukevien asiantuntijoiden tai muiden tarvittavien tahojen kanssa. (Opetushallitus 2018, 7–10.) Esiopetusta ohjailevat puolestaan vastaavassa järjestyksessä **esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet, paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma ja lasten yksilölliset suunnitelmat** (Opetushallitus 2014, 8–9).

Tällä hetkellä käytössä on varhaiskasvatussuunnitelman perusteet vuodelta 2016. Uudet perusteet astuivat voimaan 1.1.2019 alkaen, jonka jälkeen paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat tulee nyt päivittää siten, että ne otetaan käyttöön elokuussa 2019. Näiden uusien paikallisten varhaiskasvatussuunnitelmien käyttöönottoon saakka noudatetaan vielä vanhempia 2016 vuoden varhaiskasvatussuunnitelman perusteita. (Opetushallitus b.) Näin ollen opinnäytetyössänikin varhaiskasvatussuunnitelman perusteita laajemmin tarkastellessani käytän myös tällä hetkellä käytössä olevia perusteita.

3.1 Kielitietoinen varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen yhtenä tehtävänä on lasten kielen kehityksen keskeisten osa-alueiden vahvistaminen, joista myös kielitietoisuus on yksi (kuva 1). Kehittyvien kielellisten taitojen avulla lapset saavat muun muassa uusia keinoja vaikuttamiseen sekä mahdollisuuksia osallisuuteen ja aktiiviseen toimijuuteen. (Opetushallitus 2018, 40–41.) Kieli on siis kokonaisuus, johon vaikuttavat kaikki alla olevan kuvan osa-alueet. Toisin sanoen nämä kaikki liittyvät osaltaan toisiinsa, joten niiden erottelu toisistaan on melko hankalaa. Kielellisten identiteettien kehittymiseksi lapset tarvitsevat ohjausta ja tukea näillä kaikilla kielellisten taitojen ja valmiuksien alueilla. Ohjaus ja oppiminen voivat tapahtua vuorovaikutuksessa kasvattajien ja/tai muiden lasten kanssa tai kasvattajien mahdollistamissa tilanteissa itsenäisesti. (Opetushallitus 2018, 41.)

Kuva 1. Lasten kielen kehityksen keskeiset osa-alueet varhaiskasvatuksessa (Opetushallitus 2018, 41)

Kielitietoisuus tuli varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin uutena käsitteenä vuonna 2016. Sitä käsitellään laajana käsitteenä osana varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa ja toimintakulttuuria. (Sopanen 2018.) Sitä tuodaan paljon esille myös kulttuurien moninaisuuden kanssa. Suomalaisessa varhaiskasvatuksessa tulisi arvostaa niin suomalaista kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä kuin muutakin yhteisön ja ympäristön kulttuurista, kielellistä ja katsomuksellista monimuotoisuutta. Kielitietoista varhaiskasvatuksesta tulee, kun näitä asioita myös hyödynnetään ja tiedostetaan sekä kielten kokoaikainen läsnäolo arjessa että kielen merkitys lasten kehitykseen. Kielitietoisessa varhaiskasvatuksessa monikielisyys tehdään näkyväksi ja lapsia rohkaistaan käyttämään kieltä monipuolisesti ja näin herätellään lasten kiinnostusta niin suulliseen kuin kirjoitettuun kieleen. Kielitietoisuutta tukee esimerkiksi lähiympäristön eri kiel-

ten havainnointi ja tutkiminen, joiden avulla lasten huomiota saadaan suunnattua sanojen merkityksien lisäksi myös kielen muotoihin ja rakenteisiin, joilla tarkoitetaan muun muassa sanoja, tavuja sekä äänteitä. Keinoiksi varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa lasten kielitietoisuuden kehittymisen tukemiseen mainitaan esimerkiksi leikki, vaihtelevien ja rikkaiden tekstien käyttö, loruttelu ja sanallisten viestien dokumentointi. (Opetushallitus 2018, 31–42.) Kielen ja vuorovaikutuksen kehittymistä tukevaa toimintaa suunniteltaessa, tulee huomioida että pelkkä puheen kuuleminen ei riitä (Gyekye & Nikkilä 2013, 15). Jotta lasten monilukutaitoa saadaan lisättyä, on varhaiskasvatuksessa hyvä käyttää puheen rinnalla myös muita visuaalisia, audiitiivisia ja audiovisuaalisia viestejä sekä tekstejä (Opetushallitus 2018, 42).

Varhaiskasvatuksen henkilöstön tulee myös itse kiinnittää huomiota omaan kielenkäyttöön, sillä he toimivat lapsille kielenkäytön malleina. Jos oman roolinsa merkitystä ei tiedosta tarpeeksi, saattaa kasvattaja puhua vuorottelematta, epäselvästi, tauottamatta tai mukauttamatta omaa puhettaan. Jotta lasten olisi helpompi ymmärtää tekemisen ja puheen yhteyttä toisiinsa, on kasvattajan hyvä sanoittaa tekemistään, havainnollistaa ja tarvittaessa käyttää eleitä ilmaisussaan. Muutenkin selkeän ja yleiskielisen kielen käyttö on oleellista. Hyvä kielitietoinen kasvattaja kykenee mukauttamaan puhettaan ja rikastuttamaan lapsen kieltä huomioiden lapsen omat kielelliset taidot. Tällainen kasvattaja esimerkiksi käyttää lapsen ymmärtämiä sanoja ja ilmauksia, mutta pitääen omat ilmauksensa pidempinä kuin lapsen. (Gyekye & Nikkilä 2013, 16–17.)

Vantaan kaupunki on julkaissut vuonna 2018 varhaiskasvatuksen kasvattajille ja päiväkodin johtajille työväliseksi tarkoitetun Kieli- ja kulttuuritietoisien varhaiskasvatuksen käsikirjan, joka sisältää paljon hyödyllistä tietoa molemmista aiheista. Kieli- ja kulttuuritietoisella varhaiskasvatuksella yhdessä tarkoitetaan kielten, kulttuurien, uskontojen ja katsomuksien nivoutumista osaksi varhaiskasvatuksen kokonaisuutta. (Vantaa 2018, 3.) Käsikirjassa kerrotaan esimerkiksi kielitietoisien pedagogiikan menetelmä, jota kutsutaan **rakennustelineopetuksiksi** (scaffolding), joka perustuu vuorovaikutukseen lapsen lähikehityksen vyöhyke (itsenäisen osaamisen ja tuetun osaamisen välinen alue) huomioiden (Vantaa 2018, 13; Tieteen termipankki).

Kuva 2. Rakennustelineopetus vaiheittain (Vantaa 2018, 14)

Kasvattajan säätelemä vaihe	Yhteisen työskentelyn vaihe	Lapsen säätelemä vaihe
Kasvattajan johtama / mallintama	Yhteinen työskentely / kasvattaja yhdessä lasten kanssa	Itsenäinen lapsen johtama
"Minä teen, sinä katsot"	"Minä teen, sinä autat. / Sinä teet, minä autan."	"Sinä teet, minä katson."

Alkuperäislähde: Wilhelm, Baker & Dube 2001: Strategic Reading: Guiding Students to Lifelong Literacy
Muokattu 13.3.2018: Mannermaa, Packalen, Ruonala, Thurin

- 1. Ensimmäinen vaihe** on kasvattajan säätelemä vaihe, jossa kasvattaja johdattaa lapset aiheeseen.
- 2. Toinen vaihe** on yhdessä tekemisen vaihe, jossa lapsia osallistetaan tekemiseen, kuitenkin vielä kasvattajan johdolla. Kasvattaja voi esimerkiksi lukea ryhmälle satua ja havainnollistaa sadussa vastaan tulevia vieraita käsitteitä. Lopuksi kasvattaja voi kysellä juuri luetusta sadusta kysymyksiä käyttäen erilaisia apuvälineitä.
- 3. Kolmas vaihe** on lapsen itsenäisen työskentelyn vaihe. Tässä vaiheessa kasvattaja toimii vain mahdollistajana ja havainnoitsijana. Lapset voivat kehittää omia leikkejä, pelejä, lauluja jne. juuri kuullun sadun pohjalta. Kasvattaja voi innostaa lapsia tässä vaiheessa esimerkiksi oppimisympäristöön sijoitettavilla kuvilla ja esineillä, jotka liittyvät satuun.

(Vantaa 2018, 13.)

Rakennustelineopetuksessa huomioidaan mielestäni hyvin lasten kehittyvät kielelliset identiteetit. Ensinäkin toiminta tapahtuu vuorovaikutuksessa lasten ja kasvattajien kanssa. Alussa kasvattajan tukee lasten kielen ymmärtämisen taitoja ja sanavaraston kehittymistä omalla kerronnallaan ja mallintamisella. Tämän jälkeen kasvattajan ohjaa lapsia itse tuottamaan puhetta esimerkiksi kyselemällä. Tarinasta keskustelu ja siinä esille nousseiden asioiden merkitystä ja uusia käsitteitä pohtiminen edistää kielellistä muistia sekä taas ker- ran sanavaranto laajenee. Itsenäisen työskentelyn vaiheessa lapset pääsevät vielä enemmän käyttämään kieltä itsenäisesti erilaisissa tilanteissa ja näin harjoittelemaan kielen käyttötaitoja. Koko toiminnan aikana niin kirjoitettua kuin puhuttua kieltäkin tulee havainnoitua eri näkökulmista, jolloin lasten ki- innostus kieleen ja kielitietoisuus toivottavasti kehittyvät. (Opetushallitus 2018,

41–42.) Tässäkin on hyvin hankala erotella, mitkä asiat toiminnassa vaikuttavat mihinkin osaan kehittyvistä kielellisistä identiteeteistä, mutta pääpiirteittäin voisi sen ajatella menevän edellä mainitulla tavalla.

3.2 Monikulttuurisuus kielikasvatuksessa

Monikulttuurisuus liittyy vahvasti kielelliseen identiteettiin ja kielitietoisuuteen. Monessa yhteydessä ne liitetäänkin toisiinsa ja voidaan puhua esimerkiksi kieli- ja kulttuuritietoisesta kokonaisuudesta, kuten edellä mainitussa Vantaan kaupungin Kieli- ja kulttuuritietoisien varhaiskasvatuksen käsikirjassa. Yleisesti monikulttuurisuudella tarkoitetaan eri kieli- ja kulttuuritaustoja edustavien ryhmien tasa-arvoista rinnakkaiseloä. Monikulttuurisuusajattelun lähtökohtana on, että erilaisuudesta huolimatta kaikkien ihmisten tulisi olla yhdenvertaisia toisiinsa nähden. (Punainen Risti.) Myös varhaiskasvatuksessa lapsia kuuluu ohjata tutustumaan toisiin ihmisiin, kieliin ja kulttuureihin. Tässäkin henkilöstön tulee toimia mallina lapsille. (Opetushallitus 2018, 25.) Lasten vaihtelevat kieli- ja kulttuuritaustat rikastuttavat yhteisöä myönteisesti (Opetushallitus 2018, 49).

Varhaiskasvatuslaissa säädetään, että lapsen on voitava saada varhaiskasvatusta omalla äidinkielellään, jos kyseessä on suomi, ruotsi tai saamen kieli. Tästä huolehtii kunta. (Varhaiskasvatuslaki 8. § 1. mom.) Myös viittomakielellä, romanikielellä tai muulla kielellä voi olla mahdollista antaa varhaiskasvatusta. Oman äidinkielen puhumisen lisäksi lapsille tarjotaan mahdollisuuksia käyttää ja omaksua suomea tai ruotsia toisena kielenä. Tämän mahdollistaa esimerkiksi suomi toisena kielenä eli S2-opetus. Ja kuten muutenkin, erityisesti vieras- ja monikielisten lasten huoltajien kanssa kommunikointi on merkittävässä roolissa. Heidän tulee myös tietää suomalaisen varhaiskasvatustoiminnan tavoitteista, sisällöistä ja menetelmistä. Lisäksi heidän kanssaan on tärkeää keskustella perheen kielellisestä ympäristöstä, kielivalinnoista, monikielisten ja -kulttuuristen identiteettien muodostumisesta sekä lapsen äidinkielen/-kielten kehityksen vaiheista ja niiden merkityksestä. (Opetushallitus 2018, 49–50.)

Kaksikielisissä kunnassa ja kaksikielisiä tai sekä suomen- että ruotsinkielisiä kuntia sisältävässä kuntayhtymässä varhaiskasvatusta tulee järjestää molemmilla kielillä siten, että kukin voi saada varhaiskasvatusta jommakummalla haluamallaan kielellä (Varhaiskasvatustalaki 8. § 2. mom.). Muussa tapauksessa kaksikielistä varhaiskasvatusta voidaan järjestää perustuen kunnan tai yksityisen toimijan omaan päätökseen. Kaksikielisessä varhaiskasvatuksessa halutaan monikielisessä ympäristössä toiminnalla herättää lasten uteliaisuutta ja kokeilunhalua kieliä kohtaan. Kaksikielisestä varhaiskasvatuksesta puhuttaessa voidaan se jakaa laajamittaiseen ja suppeampaan kaksikieliseen varhaiskasvatukseen.

Laajamittaiseen kaksikieliseen varhaiskasvatukseen luetaan esimerkiksi kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy. Täydellisessä kielikylvyssä pyrkimyksenä on, että kukin henkilöstön jäsen käyttää johdonmukaisesti vain yhtä kieltä (joko kielikylpykieltä tai kieltä, jolla varhaiskasvatus on järjestetty). Lapsilla on kuitenkin oltava mahdollisuus tulla ymmärretyksi myös äidinkiellellään vaikka heitä kannustetaankin kielikylpykielen käyttöön. Toki laajamittainen kaksikielinen varhaiskasvatus voi olla muutakin kuin kielikylpyä. Ollakseen laajamittaista sen toiminnasta vähintään 25 prosenttia on toteutettava jollakin muulla kuin varhaiskasvatustalassa säädetyllä varhaiskasvatuksen kielellä. **Suppeampaa kaksikielistä varhaiskasvatusta** on esimerkiksi kielirikasteinen varhaiskasvatus. Tässä alle 25 prosenttia toiminnasta toteutetaan vieraalla kielellä. Tällä halutaan tukea kieltenoppimista, motivoida lapsia ja monipuolistaa kielivalintoja. Muutoinkin suppeampi kaksikielinen varhaiskasvatus tavoitteineen vastaa mielestäni hyvin kielitietoisien varhaiskasvatuksen tavoitteisiin. Sillä halutaan herättää lasten mielenkiintoa ja myönteistä asennetta kieliä kohtaan. (Opetushallitus 2018, 51–52.)

3.3 Kotkan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma

Tässä alaluvussa kerron siitä, kuinka tämänhetkisessä Kotkan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa vastataan velvollisuuteen lasten kielellisten taitojen ja valmiuksien kehittymisen vahvistamisesta. Satamasta ja valtion rajan läheisyydestä johtuen Kotkalla on pitkä historia kulttuurisesta moninaisuudesta. Myös muun maahanmuuton myötä perustettu vastaanottokeskus on

saanut aikaan sen, että niin lapsiryhmissä kuin henkilökunnassakin on henkilöitä erilaisista kulttuuri- ja perhetaustoista. Kotkassa toimii myös kielirikasteinen esiopetusryhmä yhdessä yksikössä. Lisäksi Kotkassa on ruotsinkielinen päiväkotikielinen sekä yksityisen palveluntuottajan toteuttamaa englanninkielistä varhaiskasvatusta. (Kotkan varhaiskasvatussuunnitelma 2017, 85.) Lasten kielellistä kehitystä yleisesti tuetaan monipuolisella varhaiskasvatuksen kieliympäristöllä, yhteistyöllä huoltajien kanssa sekä kannustavalla ja johdonmukaisella palautteella koskien heidän kielenkäyttö- ja vuorovaiikutustaitojaan (Kotkan varhaiskasvatussuunnitelma 2017, 72). Tarkemmin keinot on jaoteltu lasten kielen kehityksen keskeisten osa-alueiden mukaan (kts. kuva 1).

Lasten **kielitietoisuuden** kehittymisen tukemiseksi havainnoidaan lähiympäristön eri kieliä. Lisäksi rohkaistaan lapsia heidän taidoistaan riippumatta tuottamaan leikissä ns. leikillistä kirjoittamista ja lukemista. Tämä on luki-taidon kannalta tärkeää. Lapset voivat leikin ohella myös jäljentää tekstiä ja nimetä asioita, lukea (kuva)kirjoja toisille tai aikuisille sekä kertoa tarinoita. Kielen havainnoinnissa ja tutkimisessa voidaan lähteä liikkeelle lapsille tutuista sanoista (kuten lasten nimistä). (Kotkan varhaiskasvatussuunnitelma 2017, 73.)

Kielen ymmärtämisen taitoja tukee varhaiskasvatuksessa paljon tapahtuva kielellinen mallintaminen. Toiminnan sanallistaminen ja keskusteleminen kehittää lasten sanavarastoa. On kuitenkin muistettava antaa lapselle rauhassa mahdollisuus ihmettelyyn ja sanojen tuottamiseen eikä puhua lapsen puolesta. Myös kuvia, esineitä ja tukiviittomia voidaan tarvittaessa käyttää apuna. Myös monilukutaito (esim. kuvalukutaito, numeerinen lukutaito, medialukutaito ja peruslukutaito) kuuluu kielen ymmärtämisen taitoihin. (Kotkan varhaiskasvatussuunnitelma 2017, 72–73.)

Puheen tuottamisen taitojen kehittymistä ohjatakseen aikuisen tulee seurata kehitystä ja rohkaista lasta puhumaan erilaisissa tilanteissa niin aikuisten kuin muiden lastenkin kanssa. Myös äänensävyjä- ja painoja voidaan huomioida. Lisäksi samoin kuin kielen ymmärtämisen taitoja niin myös puheen tuottamiseen taitoja tukee arkisen toiminnan sanoittaminen. (Kotkan varhaiskasvatussuunnitelma 2017, 72.)

Kielen käyttötaitojen vahvistamiseksi kielen käyttöä liittyen erilaisiin tilanteisiin pohditaan lasten kanssa yhdessä. Näin kehittyy tilannetietoinen kielen käyttö. Lasten kanssa voidaan harjoitella esimerkiksi kertomista, selittämistä ja puheen vuorottelua. Myös eläytyminen, huumorin käyttö, hyvien tapojen opettelu ja erilaisiin teksteihin tutustuminen toimivat osaan kielen käyttötaitojen opettelu. (Kotkan varhaiskasvatussuunnitelma 2017, 73.)

Kielellistä ilmaisua tuetaan tietoisesti esimerkiksi loruilla ja laululeikeillä. Kielellä leikittelyn, nimeämisen ja kuvaavien sanojen käyttämisen kautta myös muisti ja sanavarasto laajenevat. Hyviä tilanteita sanojen ja tekstien merkityksien pohtimiselle tai uusien käsitteiden opetteluksi niiden omissa asiayhteyksissä ovat esimerkiksi siirtymätilanteet, lukeminen ja tarinoiden kerrota. (Kotkan varhaiskasvatussuunnitelma 2017, 73.)

Kotkassa toteutetaan myös vahvasti pienryhmäpedagogiikkaa, joka edesauttaa muun muassa lasten **vuorovaikutustaitojen** kehittymistä. Pienryhmäpedagogiikan avulla lapsilla ja aikuisella on mahdollisuus pidempikestoiseen vuorovaikutukseen. Tämä myös tukee aikuisen välitöntä reagoitua niin lapsen kielellisiin kuin ei-kielellisiin viesteihin. Lisäksi toisten lasten kanssa kommunikoiminen eri kokoisissa ryhmissä tai pareittain on vuorovaikutustaitojen kannalta merkittävää. (Kotkan varhaiskasvatussuunnitelma 2017, 72.)

4 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET

Kielitietoisuudesta varhaiskasvatuksessa löytyy tutkimuksia melko huonosti. Sen sijaan luokanopettajien kielitietoisuudesta on tehty paljonkin tutkimuksia. Suurin osa on yliopiston opinnäytteitä eli pro gradu -tutkielmia (Virkki 2018, 23). Esimerkiksi Erja Päivinen (2017) on omassa pro gradu -tutkielmassaan tutkinut juurikin opettajien näkemyksiä kielitietoisuudesta. Tuloksissa selvisi, että luokanopettajien suhtautuminen kielitietoisuuteen on myönteinen ja sitä toteutetaan erilaisiin menetelmin. Myös luokanopettajien näkemyksissä kielitietoisuuteen sekoittuu lisäksi kulttuuriseen moninaisuuteen liittyviä seikkoja. He tietävät mistä kielitietoisuudesta on kysymys, mutta kaipaisivat vielä enemmän konkreettista koulutusta kielitietoisuuden opetuksen toteuttamisesta. (mts. 2.)

Varhaiskasvatuksen kielitietoisuuteen liittyvät aiemmat tutkimukset ovat oman työni tapaan myös suurimmaksi osaksi ammattikorkeakoulujen sosionomio-piskelijoiden opinnäytetöitä. Tällainen on esimerkiksi Krista Janssonin opinnäytetyö ”Kielitietoinen ja monikulttuurinen oppimisympäristö kasvattajan näkökulmasta: erilaisten menetelmien ja materiaalien käyttö arjessa” vuodelta 2014, jota varten hän haastatteli kuutta varhaiskasvattajaa kolmesta Helsingin kaupungin päiväkodista. Jansson ei haastatteluissaan saanut kuitenkaan kovin syvällistä kuvaa kasvattajien näkemyksistä kielitietoisuudesta. He toki käsittivät vastuunsa koskien lapsen kielen kehitystä ja että kielitietoisessa oppimisympäristössä sitä otetaan paremmin huomioon. Kuitenkaan ymmärrystä esimerkiksi lapsen kielellisen tietoisuuden tasoista tai lapsen kielen kehityksestä ei suuremmin tuotu esille. Laadukkaan varhaiskasvatuksen ja oppimisympäristöjen luomiselle esteenä nähtiin resurssien puute. (mts. 29.) On mielenkiintoista nähdä nousevatko samat asiat esille oman kyselyni tuloksissa. Jansson (2014, 31) toteaa haastateltujen kertoneen, että jokaisessa päiväkodissa on oma toimintakulttuurinsa ja toimintaan liittyviin valintoihin vaikuttavat myös työntekijän oma osaaminen sekä lapsiryhmän tarpeet.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Tutkimuksen tausta

Työni on kartoittava työ, jolla pyrin selvittämään, kuinka varhaiskasvatuksen henkilöstö kokee ja toteuttaa kielitietoista varhaiskasvatusta omissa päiväko-deissaan sekä millaista tukea tämän toteuttamiseen mahdollisesti tarvitaan. Tässä tutkimusosiossa keskityn nimenomaan Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksen tilanteeseen.

Alun perin olin suunnitellut aiheekseni S2-opetusta ja kotoutumisen tukemista Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksessa, mutta aihe muotoutui nykyiseen ollessani tapaamisessa tilaajatahon edustajien kanssa. Aiheena S2-opetus ja kotoutumisen tukeminen olisivat olleet myös mielenkiintoiset, mutta koska minua kiinnostaa kieli muutenkin kuin vain ns. monikulttuurisessa kontekstissa, halusin laajentaa aiheittäni kielitietoisuuteen.

Työni tulosten pohjalta toivon, että tilaajan eli Kotkan kaupungin on mahdollista kehittää esimerkiksi varhaiskasvatuksen henkilöstölle suunnattujen koulutusten ja neuvonnan sisältöjä. Lisäksi päiväkodeissa työskentelevän henkilöstön itse on mahdollista lukea opinnäytetyöni ja näin pyrkiä avartamaan omaa näkemystään siitä, miten kielitietoista työskentelyotetta voisi omalla kohdallaan kehittää. Lisäksi Kotkan kaupungin S2-lastentarhanopettajan syksyllä 2018 toteuttaman kyselyn vastauksissa esille nousi esimerkiksi konkreettisenä työkaluna kaksi- ja monikielisten lasten kanssa työskentelyyn avuksi vuosisuunnitelman runko, jota voisi hyödyntää toimintaa suunniteltaessa. Toiveena on, että työstä voisi olla hyötyä myös tämän laatimisessa.

5.2 Tutkimuskysymykset

Työtä ohjailevat tutkimuskysymykset muotoutuivat melko suoraan aiheeseen liittyvästä lähtöolettamuksesta, joka syntyi tilaajatähon edustajien kanssa käydyn keskustelun perusteella. Lähtöoletamus on, että kielitietoisuuden käsite on monille vielä vieras, mikä hankaloittaa kielitietoisen varhaiskasvatuksen toteutumisen tarkkailua ja kehittämistä. Tutkimuskysymyksiksi muodostuivat seuraavat:

- Kuinka henkilöstö ymmärtää kielitietoisuuden käsitteen?
- Miten kielitietoista varhaiskasvatusta toteutetaan Kotkan kaupungin päiväkodeissa?
- Miten kielitietoista varhaiskasvatusta voitaisiin saada enemmän päiväkotien arkeen?

Nämä kolme kysymystä kulkevat koko opinnäytetyön läpi jo siten, että ensin olen perehtynyt kielitietoisuuden käsitteeseen, jonka jälkeen olen selvittänyt miten kielitietoista varhaiskasvatusta eri ohjeistusten mukaan tulisi toteuttaa. Nyt tulososiossa olen jakanut vastaukset alalukuihin myös näiden kysymysten mukaan ja tulen myös pohtimaan viimeistä kysymystä eli miten kielitietoista varhaiskasvatusta voitaisiin Kotkassa kehittää.

5.3 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyöni on empiirinen tutkimus, jossa lähestymistapa on laadullinen. Empiirisen tutkimuksesta tekee se, että minulla on ilmiö, jota tutkin (kielitietoinen varhaiskasvatus), tutustun teoriaan siitä, mitä tällä tarkoitetaan, jonka

pohjalta laadin tutkimuksen. Laadullisessa tutkimuksen piirteistä selkein on tutkimukseni pyrkimys luoda ymmärrystä tutkimuksen kohteen ominaisuuksista. (Luuppala ym. 2017.) Pääasiallisena aineistonkeruumenetelmänä minulla toimii kysely. Lisäksi teoreettisen viitekehyksen osuus laadullisessa tutkimuksessa on tärkeä, koska se auttaa hahmottamaan tutkimuskonaisuutta ja toimii apuna esimerkiksi kyselyn luomisessa (Sarajärvi & Tuomi 2009, 18).

Kyselyn olen toteuttanut Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Kunnallisia päiväkotia Kotkassa on 23 ja esiopetusyksiköitä 13. Koska toiveenani oli saada vastauksia mahdollisimman monesta yksiköstä, koin verkossa henkilöstölle jaettavan kyselyn tämän tutkimuksen kannalta kätevimmäksi tiedonkeruutavaksi. Kyselytutkimuksen etuna pidetäänkin usein sitä, että sen avulla on mahdollista kysyä paljon kysymyksiä suurelta joukolta henkilöitä (Hirsjärvi ym. 2009, 195).

Kyselyssä minulla oli monivalintakysymyksiä (joissa oli mukana myös avoimet vastauskentät), täysin avoimia kysymyksiä sekä yksi Likertin asteikko -kysymys. Likertin asteikolla tarkoitetaan yleensä 5-7 portaista asteikkoa, johon vastaaja voi oman vastauksensa kysymykseen asettaa, esim. 1=täysin samaa mieltä, 5=täysin eri mieltä jne. (Hirsjärvi ym. 2009, 200). Tiesin ottavani riskin laittaessani kyselyyn paljon avoimia kysymyksiä ja kenttiä. Niiden käsittely ja analysointi on nimittäin paljon haastavampaa ja vie enemmän aikaa kuin täysin monivalintakysymysten. Halusin kuitenkin saada mahdollisimman paljon tietoa erilaisista varhaiskasvatusyksiköiden toimintatavoista enkä halunnut kahlita vastaajia täysin valmiiksi rakennettuihin vaihtoehtoihin, kuten täysin monivalintakysymyksillä usein helposti tehdään. (Hirsjärvi ym. 2009, 201.)

Tein kyselyn Webropol-sivustolle ja pyysin Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksen kehittämissuunnittelijaa jakamaan sen kaupungin varhaiskasvatuksen henkilöstölle kirjoittamani saatekirjeen kera (kts. liite 1). Vastausaikaa annoin kaksi viikkoa. Ennen kyselyn julkaisemista testasin sitä ja pyysin palautetta seitsemältä henkilöltä, joista kaksi oli varhaiskasvatuksen ammattilaisia ja viisi muiden alojen ihmisiä. Esitestauksella pyrin selvittämään kyselyn selkeyttä ja takaamaan että se on kaikille yhtä ymmärrettävä. Tällä

tavoin on mahdollisuus säästyä myöhemmin turhalta työltä (Vastamäki 2010, 139).

Aineistoa käsiteltäessä pyrin löytämään yhtäläisyyksiä vastauksista ja näin luomaan yleiskuvaa siitä, miten kielitietoinen varhaiskasvatus nähdään ja koetaan Kotkan kaupungin päiväkodeissa. Teettämässäni kyselyssä kysymykset voidaan jakaa kolmeen osioon tutkimuskysymyksieni mukaan. Tulen myös seuraavassa luvussa käymään tulokset läpi luokittelemalla vastaukset näiden mukaan alalukuihin. Tämän jälkeen johtopäätöksissä pohdin vielä yleiskuvaa, joka vastauksista syntyy, ja tätä kautta pyrin löytämään kehittämiskohteita ja keinoja.

5.4 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Arvioin tässä alaluvussa vielä hiukan opinnäytetyöni ja siihen sisältyvän tutkimuksen eettisyyttä. Pohjana arvioinnille käytän kahta Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeistusta, jotka ovat ”Hyvä tieteellinen käytäntö” ja ”Eettinen ennakoarviointi ihmistieteissä”. Päällimmäisenä tutkimuksessa on tärkeää noudattaa rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta niin tulosten tallentamisessa ja esittämisessä kuin arvioinnissakin. Myös tutkimusluvut on oltava hankittuna. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta a.) Olen itse hakenut ja saanut tutkimusluvut Kotkan kaupungilta ja tutkimuslupahakemuksessa olen kertonut siitä kuinka tulen tuloksia keräämään ja niiden asianmukaisesta säilyttämisestä salasanan takana Webropol-sivustolla, jossa kyselyn teetin. Rehellisyyttä vaaditaan myös muiden tutkijoiden työn ja saavutusten huomioimisessa (Tutkimuseettinen neuvottelukunta a). Tämä toteutuu muun muassa sillä, että viittaan lähteisiin teksissä ja lähdeluettelossa oikein ja asianmukaisesti enkä pidä niitä omanani.

”Eettinen ennakoarviointi ihmistieteissä” liittyy tutkittavan itsemääräämisoikeuden kunnioittamiseen, vahingoittamisen välttämiseen ja yksityisyyden tietosuojaan. On siis tärkeää, että tutkittava saa itse valita osallistuuko tutkimukseen. Lisäksi tutkittavalla on oltava riittävä tieto siitä, mikä tutkimus on kyseessä ja mitä häneltä odotetaan. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta b.) Nämä ohjeistukset täytyvät osaltani muun muassa siten että

teettämäni kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista ja tutkimuksen sisältöä ja aihetta olen avannut saatekirjeessä (kts. liite 1).

Tutkimusten luotettavuuden arvioinnissa voidaan käyttää myös termejä validiteetti ja reliabiliteetti. Validiteetilla eli toisin sanoen tutkimuksen pätevyydellä tarkoitetaan sitä, kuinka hyvin käytetyt tutkimusmenetelmät mittaavat juuri sitä, mitä tutkimuksessa on tarkoitus mitata. Tutkimuksen kohderyhmän ja kysymysten on oltava oikeat, jotta hyvä validiteetti voitaisiin saavuttaa. (Hiltunen 2009.)

Tutkimukseni on luonteeltaan kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Valitsin tutkimusmenetelmäksi kuitenkin kyselyn, jonka kohdistin Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksen työntekijöille. Tällöin kohderyhmä on ainakin oikea. Myös kysymykset liittyivät aiheeseen, jota halusin tutkia. Tutkimuksen edetessä tulosten analysointivaiheeseen huomasin kuitenkin, että kysely ei ollut ehkä paras ratkaisu juuri haluamani kaltaisen tiedon keräämiseen. Tämä saattaa horjuttaa tutkimukseni validiteettia. Vastauksia toki tuli halutusti, mutta olisin odottanut vielä syvällisempää tietoa kuin mitä nyt sain. Jokin muu tiedonkeruutapa, kuten haastattelu olisi saattanut antaa tietoa eri tavoin.

Toisella termillä eli reliabiliteetilla tarkoitetaan tutkimuksen luotettavuutta. Sitä arvioitaessa pohditaan mittaustuloksen toistettavuutta. (Hiltunen 2009.) Reliabiliteetti kuuluu yleensä kuitenkin enemmän kvantitatiiviseen eli määrälliseen tutkimukseen (Kyvyt.fi). Mielestäni tässä kyseisessä tutkimuksessa reliabiliteetin merkitys ei ole kovin suuri, sillä esimerkiksi tiedon lisääntyessä tai henkilöstörakenteen muuttuessa on täysin normaalia, että saamani vastaukset voisivat olla vaikkapa vuoden päästä eri kuin nyt.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Kyselyn kahdella ensimmäisellä kysymyksellä selvitin, missä Kotkan kaupungin varhaiskasvatusyksikössä vastaaja/vastaajat työskentelevät ja minkä ikäisten lasten kanssa he pääsääntöisesti tekevät töitä. En tule tuloksia analysoidessani nostamaan nimellä esille mitään yksikköä vaan näillä kysymyksillä haluan varmentaa, että vastauksia on riittävästi eri yksiköistä eivätkä kaikki vastaukset ole tulleet samasta. Yksiköt löytyivät alavetovalikosta, johon olin

jakanut päiväkodit varhaiskasvatusalueittain. Kotkassa näitä on kolme. Lisäksi listasin esiopetusyksiköt erikseen. Sain vastauksia kaikilta alueilta yhteensä 18:sta yksiköstä. Kaiken kaikkiaan vastaajien kokonaismääräksi osoittautui 32, joista yksi ei kertonut omaa yksikköään. Mainittakoon myös, että saatekirjeessä (kts. liite 1) ohjeistin että kyselyn voi täyttää myös yhdessä oman tiimin kesken. Kysymyksessä, jossa selvitin, minkä ikäisten kanssa vastaajat työskentelevät, oli mahdollista valita useampi vaihtoehto. Olin jakanut ryhmät seuraavasti: 0–3, 3–5 ja 6-vuotiaat. Suurin osa vastaajista (16) kertoi työskentelevänsä 0–3-vuotiaiden kanssa, toiseksi eniten (12) oli 3–5-vuotiaiden kanssa työskenteleviä ja loput (5) 6-vuotiaiden eli esiopetusikäisten kanssa työskenteleviä.

En ollut asettanut yhtäkään kysymystä pakolliseksi ja tämä näkyy vastausten määrässä siten että vähiten vastaajia saaneessa kysymyksessä heitä oli 21 ja eniten vastaajia saaneisiin olivat vastanneet kaikki 32 vastaajaa. Muiden kysymysten vastaajamäärät vaihtelivat tältä väliltä. Kysely sisälsi kuitenkin 14 kysymystä ja paljon avoimia kenttiä, joten halusin tehdä kyselystä vastaajille mahdollisimman helppoa jättämättä pakolliset kysymykset pois. Pakolliset kentät saattavat helposti suututtaa vastaajaa niin että kyselyyn vastaaminen jää kesken, jos riittävän varmaa mielipidettä jostain asiasta ei löydykään (Valli 2010, 113).

6.1 Kielitietoisien varhaiskasvatuksen käsite

Tässä alaluvussa selvitän, minkälaisia vastauksia henkilöstöltä tuli, kun kysyin onko kielitietoinen varhaiskasvatus heille käsitteenä tuttu ja miten he sen määrittelevät. Sitä onko käsite heille tuttu, selvitin monivalintakysymyksellä, johon olin asetellut kolme vaihtoehtoa. 13 vastaajista vastasi “kyllä ja tiedän mitä sillä tarkoitetaan”, 12 vastasi “kyllä, olen kuullut siitä” ja lopuille 5:lle käsite ei ollut tuttu.

Käsitteen määrittelyä selvitin avoimella kysymyksellä: “Miten määrittelet kielitietoisien varhaiskasvatuksen?”. Tähän kysymykseen vastauksia tuli 31. Eniten määrittelyissä nousi esille monikielisten lasten tukeminen (yhteensä 15:ssä vastauksessa) eri keinoin. Tähän liittyen kielitietoisessa varhaiskasvatuksessa 14 vastaajista piti tärkeänä myös tiedostaa eri kielten olemassa olo. Lisäksi

lasten yksilöllisten kielellisten valmiuksien ja kielen kehityksen vaiheiden tiedostaminen ja niissä tukeminen nousi esille 10:ssä vastauksessa.

Eräs vastaaja kirjoitti näin:

“Kieli ja sen oppiminen on läsnä kaikissa arjen oppimis- ja vuorovaikutustilanteissa eikä pelkästään S2-tuokioissa.”

Tämä ajatus näkyi monesta muustakin vastauksesta. Moni vastaajista myös ymmärsi että heidän tulee toimia kielellisinä malleina lapsille ja että lapsille on tarjottava rikasta kieltä, ei vain tiettyinä hetkinä vaan jatkuvasti. Myös konkreettisia kielitietoisuuden varhaiskasvatuksen keinoja kerrottiin; sanaleikit, kieleen liittyvät harjoitukset, loruttelut, sadut, pyydetään eri äidinkieltä puhuvia lapsia opettamaan miten jokin asia sanotaan hänen kotikielilläään, tutustutaan toisten lasten kieliin ja kulttuureihin, opetellaan yhdessä erilaisia ilmaisuja, lauletaan syntymäpäiväsankarille englanniksi, kuvat, piirtäminen, draama, liikkuminen, tietotekniikka, viittomat, kirjastokäynnit.

6.2 Kielitietoisuuden varhaiskasvatuksen toteutuminen

Ennen kielitietoisuuden varhaiskasvatuksen toteutumiseen liittyviä kysymyksiä olin kirjannut kyselyyn erilliselle sivulle tapoja määrittellä kyseinen käsite. Tällä pyrin varmistamaan, että kaikki vastaajat ymmärtävät sen kysymyksiin vastatessaan mahdollisimman samoin tavoin. Toteutumista selvitin viidellä eri kysymyksellä, joista viimeisenä kysymyksessä numero 10 kysyin vasta, miten vastaajat kokevat kielitietoisuuden varhaiskasvatuksen toteutuvan omassa yksikössään. Tähän olin asettanut vastausvaihtoehtoja viisi (riittävästä, jonkin verran, en osaa sanoa ja ei toteudu). Vastauksia tähän kysymykseen tuli 32. Huojentavaa oli, että yhtäkään “ei toteudu” -vastausta ei tullut. “Hyvin vähän” -vastauksia tuli 2 (6%), en osaa sanoa 1 (3%), riittävästi 10 (31%) ja eniten tuli “jonkin verran” -vastauksia, kaiken kaikkiaan 19 (60%). Tätä kysymystä ennen olin kysellyt keinoja ja keinoista, joilla lasten kielitietoisuutta tuetaan.

Ensimmäisenä kysyin muutamista varhaiskasvatuksen yleisistä toiminnoista ja siitä, kuinka ne tukevat yksikön toiminnassa lasten kielitietoisuutta. Kysymys oli muotoiltu neljäportaiseksi Likertin asteikoksi seuraavalla tavalla: 1 = ei tue,

2 = tukee vähän, 3 = tukee jonkin verran, 4 = tukee paljon. Yleisiksi toiminoiksi olin valinnut lukemisen, musiikkihetket, liikunnan, retket, ruokailun, pienryhmätoiminnan, S2-opetuksen, sekä muun leikin. Jokaista vastausta oli myös mahdollista tarkentaa avoimessa tekstikentässä. Kaikissa kohdissa vastausten keskiarvoksi muodostui jotain 3,1 ja 3,8 välillä. Kaikkien vastausten keskiarvoksi tuli 3,4. Sama ”jonkin verran” -vastaus nousi suosituimmaksi myös myöhemmin kysymyksessä 10, josta kerroinkin jo. Tarkemmin tarkasteltuna tässä kysymyksessä kaikissa paitsi liikunnassa ja retkissä suosituimmaksi vastaukseksi oli osoittautunut 4 (= tukee paljon).

Avoimiin tekstikenttiin vastaajat olivat kirjoittaneet konkreettisia ja vähemmän konkreettisia asioita siitä, miten tietyt toiminnot tukevat lasten kielitietoisuuden kehittymistä varhaiskasvatuksessa. Alla olevassa kuvassa on koottuna asiat, jotka vastauksissa oli mainittu useammin kuin yhden kerran. Opinnäytetyön lopussa liitteessä 2 (kts. liite 2) olen koonnut kaikki vastauksissa esille tuodut asiat. Alla oleva taulukko (kuva 3) eikä liitteenä oleva taulukkokaan kumpikaan anna välttämättä täysin rehellistä kuvaa eri toimintojen vaikutuksista tai tuki-keinoista sillä avoimen tekstikentän kirjainmäärä on rajallinen ja kaikkia asioita ei ole ehkä kirjoitettu. Uskon että niistä saa kuitenkin jonkinlaisen kuvan eri toiminnoista suhteessa kielitietoiseen varhaiskasvatukseen.

lukeminen	musiikkihetket	liikunta	retket	ruokailu	pienryhmätoiminta	S2-opetus	muu leikki
-kuuntelu ja kuullun ymmärtäminen (2)	-rytmit, laulut ja lorut opettavat kieltä ja puheen tuottamista (7)	-sääntöleikit ja ohjeiden mukaan toimiminen (4)	-asioiden nimeäminen ja sanoittaminen (7)	- ruokailuun liittyvien ilmaisujen harjoittelu ja nimeäminen (9)	-mahdollisuus yksilöllisempään kielellisten taitojen tukemiseen ja vuorovaikutukseen (9)	-alle 3-vuotiailla ei varsinaista S2-opetusta (3)	-asioiden nimeäminen ja sanavaraston kasvu (5)
-kuvat tukevat kielen oppimista (6)	-kuvatuet (2)	-toimintojen sanoittaminen (3)	-tutkiminen tiedonetsintä ja tiedon lisääminen (4)	-kuvat ja tukiviittomat (2)	-vuorovaikutukseen (3)	-tukee suomen kielen kehitystä (2)	-
-vuorovaikutus (3)		-kieli ja motoriikka kulkevat käsi kädessä (esim. suun hienomotoriikka) (4)	-yhdessä keskustelu ja ihmettely kehittävät keskustelutaitoja (7)	-keskustelu- ja vuorovaikutustaidot kehittyvät esim. ruokapöytäkeskustelujen kautta (11)	-pienryhmässä lapset saattavat uskaltautua puhumaan rohkeammin (3)	-tukee lapsen oman kotikielen kehitystä (2)	-vuorovaikutus ja osallisuus (6)
-sanavaraston kehittyminen (2)				-kulttuuriin sidonnaisten tapojen oppimista (2)		-tukee lapsen oman kotikielen kehitystä (2)	-kasvattaja mukana leikissä (3)
-päivittäin lukeminen esim. lepoheikkellä (5)		-sosiaalinen tilanne (2)	-kysymykset			- asioiden nimeäminen ja sanojen oppiminen (3)	
- erilaiset sadut, esim. käsiteltävien aiheiden mukaan (3)			-kuvat eri muodoissa (2)				

Kuva 3. Varhaiskasvatuksen eri toiminnot lasten kielitietoisuuden tukena

Laitoin edellisen kysymyksen perään vielä kysymyksen, jossa kysyin muita keinoja, joilla lasten kielitietoisuuden kehittymistä yksikössä tuetaan. Tässä tuli mainituksi muun muassa erilaiset applikaatiot, saduttaminen, sananselittäminen, pistetyöskentely pareittain, erilaiset oppimateriaalit ja menetelmät kuten KILI (kielen ja liikunnan ryhmäkuntoutusohjelma), Marjamäellä -menetelmä sekä Salainen maa -oppimateriaali esikoulussa, viikonruno, draama sekä erilaiset kulttuuritapahtumat. Jossain yksikössä lasten kielen kehitys oli otettu koko vuoden teemaksi pienten ryhmässä.

Seuraavaksi halusin selvittää, kuinka monikulttuurisuus näkyy Kotkan kaupungin varhaiskasvatusyksiköiden arjessa. Selvitin tätä kolmella kysymyksellä: "Tutustutaanko toiminnassanne muihin kieliin (kuin suomen kieleen)?", "Miten? / Miksi ei?" ja "Mihin kieliin ja miksi nämä kielet?". Vastaaajista 19 (59%) vastasi toiminnassa tutustuttavan muihin kieliin, kun taas 13 (41%) vastasi kielteisesti. Kieliksi mainittiin englanti (13), venäjä (11), ruotsi (5), arabia (4), ranska, saksa, sorani, dari, somali, turkki, albania, thai ja amhara. Monet laulavat ryhmässä syntymäpäivälaulun suomen lisäksi englanniksi. Englantia puhuttuna ja kirjoitettuna tulee muutenkin vastaan esimerkiksi peleissä ja lastenohjelmissa, joten lapsilla on kiinnostusta tätä kohtaan ja he kyselevät siitä aikuisilta. Samat syyt mainittiin ruotsin kielen kohdalla. Lapsilla muutenkin tuntui olevan paljon kiinnostusta eri kieliin ja siihen, miksi joku toinen lapsi puhuu jotain kieltä. Venäjä oli myös vastausten perustella monen lapsen äidinkieli. Tähän vaikuttanee Kotkan sijainti lähellä Suomen ja Venäjän rajaa. Eri kieliin tutustutaan yksinkertaisesti puhumalla ja miettimällä eri sanoja eri kielillä. Kasvattajat saattavat myös laulaa ja loruttaa toisinaan muilla kielillä. Myös lapset itse havainnoivat vieraiden kielten käyttöä esim vanhempien ja lasten välillä tulo- ja hakutilanteissa. Kaksi- tai monikieliset lapset saattavat myös opettaa muille, miten jokin asia sanotaan heidän äidinkielellään. Myös muutama esimerkki suunnitelmallisemmasta toiminnasta tuli:

" Yhtä lasta ryhmässämme kiinnosti ranskankieli ja hän osasikin sanoa ranskaksi muutaman kohteliaisuuden. Tutustuimme koko pienryhmän kanssa myöhemmin ranskankielen muihin kohteliaisuuksiin, kuten kiitos ja ole hyvä"

” Meillä on ryhmässä lasten toiveena matka maailman ympäri, sen yhteydessä tutustumme muihin kulttuureihin, kieliin, luontoon yms.”

Kielteisiä vastauksia kommentoitiin ajanpuutteella ja sillä, että ryhmässä on vain suomenkielisiä lapsia. Lisäksi alle 3-vuotiaiden ryhmissä ensisijaisena tavoitteena kerrottiin olevan oman kielen kehittyminen.

6.3 Kielitietoisien varhaiskasvatuksen kehittäminen

Kyselyn lopussa selvitin vielä neljällä kysymyksellä, kuinka kielitietoista varhaiskasvatusta Kotkan kaupungin varhaiskasvatus- ja esiopetusyksiköissä pyritään arvioimaan ja kehittämään ja minkälaisia toiveita tähän liittyy. Aloitin selvityksen kysymyksellä: ”Arvioidaanko yksikössänne kielitietoisien pedagogiikan toteutumista?”. Vastausvaihtoehtoina oli ”kyllä (miten?)” ja ”ei”. Kysymykseen vastasi 32 vastaajaa, joista 18 vastasi, että ei arvioida ja 14 kertoi myönteisen vastauksen. Vastausten mukaan arviointi tapahtuu suurimmaksi osaksi havainnoimalla ja tehtyjen suunnitelmien (kuten vasut ja S2-suunnitelmat) toteutumista arvioimalla. Arviointia tapahtuu siis lähinnä tiimeittäin ja se on jatkuvaa lasten kielellisten taitojen kehittymisen seuraamista. Yhden vastauksen perusteella myös henkilöstö toki arvioi omaa työtään. Konkreettinenkin arvioinnin keino mainittiin. Yhdessä yksikössä tarkoituksena on tehdä kielellinen tietoisuus -kartoitus alkuäänteiden, riimiparien ja tavuttamisen osalta.

Seuraavat kaksi kysymystä olivat ”Kielitietoista varhaiskasvatusta tulisi lisätä yksikössänne” vastausvaihtoehdoilla ”kyllä” ja ”ei” sekä ”Miten kielitietoista varhaiskasvatusta ja kielitietoisuutta tulisi yksikössänne kehittää/lisätä?”. 31:sta vastaajasta 23 vastasi, että niitä tulisi lisätä ja 8 vastasi toisin. Monen vastaajan mielestä kielitietoisien varhaiskasvatuksen kehittämiseen/lisäämiseen omassa yksikössä ei tarvitse välttämättä ulkopuolista tukea vaan kielitietoisuutta voisi itse tuoda enemmän mukaan erilaisiin pedagogisiin toimintoihin kuten esimerkiksi musiikki- ja liikuntahetkiin. Myös kuvien käyttöä voisi lisätä. Myös edellisessä kohdassa kysytyn arvioinnin määrää tulisi lisätä. Osassa vastauksissa toisaalta myös kaivattiin ulkopuolista tukea lähinnä avaamaan työyhteisölle mitä kielitietoinen varhaiskasvatus on sekä tuomaan uusia ideoita. Käsitteen ymmärtäminen auttaisi kiinnittämään siihen myös paremmin huomiota. Myös S2-opetuksesta tuli mainintoja. Pienten ryhmissä oleville 3-

vuotiaille toivottiin enemmän S2-opetusta. Muutenkin S2-toimintaan kaivattiin enemmän resursseja esimerkiksi oman konkreettisesti käytössä olevan opettajan muodossa eikä vain ohjeiden antajana. Viimeisenä kysymyksenä kysyin vielä ”Koetko/koetteko tarvitsevanne tukea kielitietoisien varhaiskasvatuksen toteuttamisessa?”. 17 vastasi kyllä ja 14 ei. Tämän kysymyksen avoimessa vastauskentässä tuli melko lailla samoja asioita kuin edellisenkin kysymyksen. Kaivataan siis ”potkaisua tarttua toimeen”, uusia ideoita ja tietoa sekä sitoutumista.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Lähtöolettamuksena tutkimuksessa oli siis, että kielitietoinen pedagogiikka toteutuu varhaiskasvatuksessa jo monessa yhteydessä, mutta sitä ei tiedosteta tai tunnisteta. Tiedostamisen avulla sitä olisi helpompi lähteä kehittämään. Lisäksi pohdin luvussa 4, mahtaako minun teettämässäni tutkimuksessa nousta esille samoja seikkoja kuin Krista Janssonin 2014 vuoden opinnäytetyössä, jossa hänen haastattelemiensa varhaiskasvattajien käsitys kielitietoisuudesta oli ollut melko pintapuolista (Jansson 2014, 29). Lähtöolettamus oli sinänsä oikeassa, mutta tulosten mukaan suurin osa henkilöstöstä kyllä tietää, mitä kielitietoisuudella tarkoitetaan tai siitä on jonkinlainen käsitys. Vielä kuitenkin toivotaan lisää tukea ja tietoa erilaisista keinoista. Lähtökohdat kielitietoisien pedagogiikan kehittämiseen Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksessa ovat kuitenkin nähdäkseni hyvät, kun katsoo esimerkiksi kuvaa 3 ja liitettä 2, joissa näkyy kuinka kielitietoinen pedagogiikka tai kielitietoisuus ylipäätään näkyy lähes kaikessa päiväkotien ja esiopetusyksiköiden arjen toiminnoissa. Kuvia katsoessa herää vain ajatuksia, että miten monella tavalla sitä voisi vielä tuoda lisää toimintaan ja mitä mahdollisesti jäi vielä mainitsematta.

Yleisesti ottaen vastaajien vastaukset vastasivat mielestäni hyvin siihen mitä varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellään keinoiksi lasten kielitietoisuuden kehittämisen tukemiseen. Näitä ovat siis muun muassa leikki, vaihtelevien ja rikkaiden tekstien käyttö, loruttelu ja sanallisten viestien dokumentointi. (Opetushallitus 2018, 31–42). Aikaisemmin teoriaosuudessa kerroin myös, että Gyekyen ja Nikkilän (2013, 15) mukaan kielen ja vuorovaikutuksen kehittämistä tukevaa toimintaa suunniteltaessa, tulee huomioida, että pelkkä

puheen kuuleminen ei riitä ja lasten monilukutaidon lisäämiseksi varhaiskasvatuksessa on hyvä käyttää puheen rinnalla myös muita visuaalisia, auditiivisia ja audiovisuaalisia viestejä sekä tekstejä (Opetushallitus 2018, 42). Kyselyyn vastannut osa Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksen henkilöstöstä tuntuu tiedostavan myös nämä seikat. He ymmärtävät kielen ja puheen kehityksen kokoaikaisen läsnäolon toiminnassa oli kyseessä sitten liikuntahetki, ruokailutilanne tai muu vastaava varhaiskasvatuksen toiminto. Myös lasten keskinäinen vuorovaikutus sekä lasten ja aikuisten välinen vuorovaikutus nousi esille useassa kohdassa merkittävänä osana toimintaa.

Toki varhaiskasvatuksen arjessa on paljon muitakin asioita, jotka vievät aikaa muulta ja osassa vastauksista näkyikin resurssien puute. Mielestäni kielitietoisien varhaiskasvatuksen ei kuitenkaan tarvitse olla erillinen taakka vaan sen tulisi olla ennemminkin vain työote, jossa ymmärretään kielen merkitys ja tuetaan lasten mahdollisuuksia käyttää kieltä erilaisin keinoin erilaisissa tilanteissa. Aikuiset toimivat siinä kielellisinä malleina, kuten monet vastaajatkin olivat kirjoittaneet, ja luovat ympäristöstä sellaisen joka innostaa kielen oppimiseen ja tutkailuun myös itsenäisesti (esim. erilaisilla kuvilla, kylteillä tai kirjoilla). Jossain yksikössä oli tutustuttu ranskankieleen. Eri kieliin tutustumisenkin voidaan toteuttaa muun toiminnan mukana esimerkiksi valitsemalla viikon kieli, jota sitten tuodaan esille esimerkiksi aamupiireissä, musiikissa, ruokaillessa tai leikkien mukana.

Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksessa toteutuu vahvasti pienryhmäpedagogiikka. Tämä näkyi myös vastauksissa siten että moni toiminto tapahtuu pienryhmissä. Myös vuorovaikutusta korostettiin ja se pääseekin hienosti toteutumaan pienryhmissä. Pienryhmät ovat myös hyvä mahdollisuus tutustua omaan ja muihin kieliin joko täysin niihin tarkoitettuun keinoin tai muun toiminnan ohella. Näitä tilaisuuksia kannattaa hyödyntää ja niitä jo hyvin hyödynnetäänkin. Pienryhmätoimintaa voisi pitää jopa Kotkan vahvuutena monella tapaa. Kielen kehityksen tukemiseen liittyen se mahdollistaa henkilökohtaisemman ohjauksen ja vuorovaikutuksen. Tämä näkyy myös kyselyn kysymyksen 5 vastauksissa (kts. kuva 3). 9 vastaajaa oli pienryhmätoiminnan kohdalla myös tavalla tai toisella tuonut esille sen tuomat mahdollisuudet yksilöllisempään kielellisten taitojen tukemiseen ja vuorovaikutukseen. Myös

oman kokemukseni pohjalta Kotkan kaupungin päiväkodeissa työskennelleenä voin sanoa, että tämä pitää paikkansa.

8 TOIMENPIDE-EHDOTUKSIA TOIMEKSIANTAJALLE

Jotta jotain voidaan kehittää, on tiedettävä, mitä kehitetään. Tarvitaan siis lisää tietoa ja ohjausta. Kotkassa toimii alueellisia varhaiskasvatuksen erityisopettajia sekä S2-opettaja. Esimerkiksi S2-opettajalta kaivattiin apuja. Opinnäytetyössäni minulla on ollut työelämäohjaajana Kotkan kaupungin tämänhetkinen varhaiskasvatuksen S2-opettaja, jolta sain myös vinkkejä ja hänellä oli paljon tietoutta aiheestani. Esimerkiksi jonkinlainen koulutus kielitietoisesta varhaiskasvatuksesta ja muutenkin lasten kielen kehityksen tukemisen keinoista voisi olla tarpeen. Erityisen tärkeää olisi mielestäni tuoda esille kielitietoisuuden arkipäiväisyyttä ja sitä että se ei ole vain jonkun tietyn ryhmän asia. Tietoa tarvitaan esimerkiksi erilaisista käytännöistä, joilla sitä voitaisiin tukea enemmän arjen toiminnoissa.

Toisaalta myös yksilöllisempää tukea ja ohjausta toivottiin. S2-opetukseen toivottiin omaa käytössä olevaa opettajaa, joka ei olisi vain ohjeiden antajana. Mutta koska kielitietoisuus ei edelleenkään ole vain esimerkiksi kaksi- tai monikielisille lapsille suomen kielen harjoittelua, herää kysymys onko S2-opettaja yksin vastuussa ohjeiden annosta. Voisi olla hyödyllistä myös yhdessä vaikkapa jonkinlaisena työryhmänä koota opas kielitietoiseen varhaiskasvatuksen. Oppaaseen voisi aina palata ja sieltä saada vinkkejä ja vastauksia yleisimpiin kysymyksiin. Yhteisesti koottu opas loisi myös yhteisen linjan kaupungille ja vähentäisi esimerkiksi työntekijöiden ammattitaidosta tai resursseista johtuvaa eriarvoisuutta yksiköiden välillä, jos sellaista esiintyy. Esimerkiksi Vantaan kaupungissa on vuonna 2018 ollut hankkeet "Kielitietoinen ja -taitoinen päiväkotitoi ja koulu 1 ja 2" ja he ovat myös jo koonneet kattavan kieli- ja kulttuuritietoiseen varhaiskasvatuksen käsikirjan mikä toimisi hyvänä pohjana Kotkalle paikallisen sellaisen tekemiseen (Vantaa; Vantaa 2018). Kun työntekijät ovat asian tuntemuksessa suurinpiirtein samalla tasolla, on sen toteutumisen niin yksilöiden, yksiköiden, kuin koko kaupungin tasolla arvioiminen ja yhdessä eteenpäin vieminen myös helpompaa.

Pohdin myös voisiko, aiheesta tehdä jatkossa jonkinlaista tutkimusta, esimerkiksi opinnäytetyönä. Nyt kun kielitietoista varhaiskasvatusta on kartoitettu koko kaupungin mittakaavassa, voisi olla mielenkiintoista seurata esimerkiksi yhtä tai muutamaa yksikköä yksikkökohtaisesti, tai kohdistaa tarkkailu vaikkapa johonkin tiettyyn ikäryhmään. Aiheesta olisi mahdollista saada myös toiminnallinen opinnäytetyö, jonka tuotoksena olisi esimerkiksi jokin kirjanen, johon koottuna voisi olla vinkkejä kielitietoisen varhaiskasvatuksen toteuttamiseen.

9 POHDINTA

Kielitietoinen varhaiskasvatus tuntui heti siitä kuullessani mielenkiintoiselta aiheelta opinnäytetyölle. Tutkiskelin aihetta ennen aloittamista ja se tuntui kaikeksi lisäksi vielä toteuttamiskelpoiselta, joten päätin pyytää aiheelle vahvistusta. Tein opinnäytetyötä yksin ja sen tekemisen aloittaminen sekä itse tekeminen tuntuivat aluksi haastavalta ja aikaa vievältä. Kuitenkin alkuun päästyäni teoriaosuuden kirjoittaminen tuntui jopa miellyttävältä. Koin oppivani työtä tehdessä paljon uusia asioita ja huomasin päiväkodeissa jo työskentelevänä kiinnostavani töissä aivan uudella tavalla huomiota kielellisiin seikkoihin. Minulla oli myös selkeä ajatus siitä miten teoriaosuudessa etenen. Kielitietoisuus kuitenkin paljastui melko laajaksi aiheeksi, sillä se nivoutuu yhteen niin vahvasti muiden kielellisten identiteettien kanssa. Oli siis hankalaa erottaa esimerkiksi mikä on vaikkapa juuri kielitietoisuuden kehittymisen tukemista. En halunnut nimittäin enää lähteä ainakaan laajentamaan aihettani. Lopulta lopputuloksesta tuli omasta mielestäni looginen.

Tutkimuksen kyselyn tekeminenkin oli mukavaa ja sujui ongelmitta. Vastauksiakin tuli hyvä määrä. Kuitenkin tulosten läpikäyminen ja analysointi tuottivat paljon harmaita hiuksia. Vastaukset olivat hyviä ja sain niistä vastauksia pohtimiini kysymyksiin. Tässä kohtaa muun muassa useita avoimien kenttien vastauksia läpikäydessäni ja ajatustyötä tehdessäni tuntui ensimmäistä kertaa siltä, että työpari olisi ollut mukava lisä. Olin kuitenkin tehnyt tietoisesti valinnan siinä, että teen opinnäytetyön yksin. Ja loppujen lopuksi valinta oli kyllä hyvä. Koen prosessin aikana oppineeni ohjaamaan paremmin omaa toimintaani esimerkiksi aikatauluttamisen ja itsenäisen ajattelun suhteen. Täysin yksin en

kuitenkaan opinnäytetyön tekemisen kanssa ollut. Minulla oli ohjaaja niin oppilaitoksen puolelta kuin tilaajankin puolelta, joilta sain hyvää ohjeistusta ja ideoita matkan varrella.

Kokonaisuutena olen opinnäytetyöhön melko tyytyväinen. Aina voisi tehdä asioita toisin ja tälläkin kertaa mieleeni tulee vielä tässä vaiheessa sellaisia seikkoja, jotka olisi voinut toteuttaa toisin. Käsitystä kielitietoisien varhaiskasvatuksen toteutumisen laidasta olisi voinut syventää vielä enemmän esimerkiksi jalkautumalla havainnoimaan yksiköihin paikan päälle. Tästä olin kirjoittanut myös opinnäytetyön suunnitelmaan, mutta muun muassa ajanpuutteen vuoksi tämä jäi toteuttamatta.

Kielitietoisuudesta löytyi paljon mainintoja liittyen koulumaailmaan. Varhaiskasvatukseenkin liittyen löytyi, mutta selkeästi vähemmän. Mielestäni olisi tärkeää ja hyödyllistä tutkia kielitietoisuutta ja kielenkäyttöä muutenkin varhaiskasvatuksessa enemmän. Tai vaikka ei tutkittaisi, ei niiden merkitystä voi silti nostaa liikaa esille. Lisäksi varhaiskasvatus ja siellä opitut asiat antavat pohjan tulevalle koulutielle ja myöhemmin aikuisuuteen. Varhaiskasvatuksessa opitut asiat eivät jää vain päiväkodin seinien sisälle, vaan ne kulkevat lapsen mukana. Varhaiskasvatus ei ole muusta yhteiskunnasta millään tapaa irrallinen asia, kuten ei ole kielikään.

LÄHTEET

Gyekye, M. & Nikkilä, P. 2013. Arviointiympyrä. Oppimisen mahdollisuudet näkyviin. Vantaa: Pedatieto Oy.

Hakamo, M-L. 2011. Puhekuplia. Lapsen puheen ja kielellisen tietoisuuden kehittäminen. Saarijärvi: Lasten Keskus.

Hiltunen, L. 2009. Validiteetti ja reliabiliteetti. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.mit.jyu.fi/ope/kurssit/Graduryhma/PDFt/validius_ ja_reliabiliteetti.pdf [viitattu: 8.3.2019].

Hirsjärvi S., Remes P. & Sajavaara P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi

Jansson, K. 2014. Kielitietoinen ja monikulttuurinen oppimisympäristö kasvattajan näkökulmasta. Erilaisten menetelmien ja materiaalien hyödyntäminen arjessa. Metropolia ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opin näytetyö. PDF-dokumentti Saatavissa: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/70376/Kielitie.pdf?sequence=1> [viitattu: 4.1.2019].

Kotkan varhaiskasvatussuunnitelma 2017. Kotkan kaupunki. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.kotka.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/kotka/embeds/kotkawwwstructure/30016_Kotkan_varhaiskasvatussuunnitelma_2017.pdf [viitattu: 28.12.2018].

Kyvyt.fi. Luotettavuus. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://kyvyt.fi/view/artefact.php?artefact=304009&view=72174> [viitattu: 8.3.2019].

Latomaa, S. 2013. Monikielisempi Suomi. Kirjallisuus kielitietoisuuden edistäjänä. Teoksessa Rastas, A. (toim.) Kaikille lapsille. Lastenkirjallisuus liikkuvassa, monikulttuurisessa maailmassa. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. 117–149.

Luuppala, A., Mäkinen, K. & Räisänen, K. 2017. Soluessee: Tutkimusmenetelmät. WWW-dokumentti. Päivitetty 10.12.2017. Saatavissa: <http://essee-pankki.proakatemia.fi/soluessee-tutkimusmenetelmat-2/> [viitattu: 29.1.2019].

Maamies, S. 2002. Kieli on mietinnön arvoinen. WWW-dokumentti. Päivitetty 3/2002. Saatavissa: <https://www.kielikello.fi/-/kieli-on-mietinnon-arvoinen> [viitattu: 30.3.2019].

Nurmilaakso, M. 2011. Pienen lapsen kielellinen tietoisuus osana kielen kehitystä. Teoksessa Nurmilaakso, M. & Välimäki, A. (toim.) Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Yliopistopaino. 31–41.

Nurmilaakso, M. & Välimäki A. 2011. Saatteeksi. Teoksessa Nurmilaakso, M. & Välimäki, A. (toim.) Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Yliopistopaino. 5–8.

Opetushallitus 2014. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.oph.fi/download/163781_esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf [viitattu: 27.1.2019].

Opetushallitus 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf [viitattu: 27.12.2018].

Opetushallitus 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.oph.fi/download/195244_Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet19.12.2018.pdf [viitattu: 30.3.2019].

Opetushallitus a. Varhaiskasvatus. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/varhaiskasvatus [viitattu: 21.12.2018].

Opetushallitus b. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/varhaiskasvatus/perusteet [viitattu: 21.12.2018].

Perusopetuslaki 21.8.1998/628

Punainen Risti. Keskeiset käsitteet. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.eirasismille.fi/sisalto/keskeiset-k%C3%A4sitteet> [viitattu: 15.12.2018].

Päivinen, E. 2017. Puhutaan eri oppiaineiden kielestä. Opettajien näkemyksiä kielitietoisuudesta. Helsingin yliopisto Humanistinen tiedekunta. Pro gradu. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/229003/Pa%cc%88ivinen_Erja_Pro_gradu_2017.pdf?sequence=2&isAllowed=y [viitattu: 4.1.2019].

Sarajärvi A. & Tuomi J. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Sopanen, P. 2018. Kielitietoisuus uudessa varhaiskasvatussuunnitelmassa. WWW-dokumentti. Päivitetty 9.5.2018. Saatavissa: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-toukokuu-2018/kielitietoisuus-uudessa-varhaiskasvatussuunnitelmassa> [viitattu: 4.1.2019].

Tieteen termipankki a. Kieli. WWW-dokumentti. Päivitetty: 21.11.2014. Saatavissa: <http://tieteentermipankki.fi/wiki/Kielitiede:kieli> [viitattu: 19.12.2018].

Tieteen termipankki b. Tietoisuus. WWW-dokumentti. Päivitetty: 7.12.2015. Saatavissa: <http://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:tietoisuus> [viitattu: 19.12.2018].

Tieteen termipankki c. Apperseptio. Itsetietoisuus. Itsetajunta. WWW-dokumentti. Päivitetty 26.8.2016. Saatavissa: <http://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:apperseptio> [viitattu: 19.12.2018].

Tutkimuseettinen neuvottelukunta a. Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK). WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.tenk.fi/fi/hyva-tieteellinen-kaytanto> [viitattu: 20.2.2019].

Tutkimuseettinen neuvottelukunta b. Eettinen ennakoarviointi ihmistieteissä. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.tenk.fi/fi/eettinen-ennakoarviointi-ihmistieteissa> [viitattu: 20.2.2019].

Vantaa. Hankkeet. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://www.vantaa.fi/varhaiskasvatus_ ja_koulutus/varhaiskasvatus/palvelujen_ kehittaminen/hankkeet [viitattu: 23.2.2019].

Vantaa 2018. Kielitietoisien varhaiskasvatuksen käsikirja. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/139821_UUSIN_2018_Kieku_kasikirja.pdf [viitattu: 23.2.2019].

Varhaiskasvatuslaki 13.7.2018/540

Vastamäki, J. 2010. Kyselylomaketutkimus: Tutkimusasetelman ja mittareiden valinta. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus. 128–140.

Virkki, S. 2018. Valmistuvien luokanopettajaopiskelijoiden kokemukset ja käsitkset suomi toisena kielenä -opetuksesta ja kielitietoisuudesta. Itä-Suomen yliopisto. Filosofinen tiedekunta. Pro gradu. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20180800/urn_nbn_fi_uef-20180800.pdf [viitattu: 4.1.2019].

Väestöliitto. Kielen merkityksestä. WWW-dokumentti. Saatavissa: http://www.vaestoliitto.fi/monikulttuurisuus/tietoa-monikulttuurisuudesta/monikulttuurinen_parisuhde/kielen_merkityksesta/ [viitattu: 30.3.2019].

SAATEKIRJE

”Hei,

Olen Matias Grönmark, sosionomiopiskelija Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulusta. Teen opinnäytetyötä aiheenani kielitietoinen varhaiskasvatus Kotkan kaupungin varhaiskasvatuksessa. Tavoitteenani on selvittää vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- Kuinka henkilöstö ymmärtää kielitietoisuuden käsitteen?
- Miten kielitietoisuutta toteutetaan päiväkodeissa?
- Miten kielitietoista varhaiskasvatusta voitaisiin saada enemmän päiväkotien arkeen?

Kieli ja kielitietoisuus koskevat kaikkia, jonka vuoksi olen opinnäytetyötä varten valmistanut kyselyn, johon toivon vastauksia mahdollisimman laajasti kaikenikäisten ryhmien kasvattajilta. Kyselyyn ei tarvitse vastata jokaisen henkilökohtaisesti vaan vastata voi esimerkiksi oman tiimin kanssa yhdessä.

Kyselyyn vastataan oman yksikön näkökulmasta, ja kyselyn alussa pyydänkin valitsemaan oman yksikön valikosta. Tämä auttaa minua tulosten analysoimisessa. Lopullisessa työssä en tule kuitenkaan erittelemään yksiköitä nimellä vaan tarkastelen koko kaupunkia kokonaisuutena.

Vastausaikaa on 4.2.2019. asti. Suosittelen kyselyyn vastaamista tietokoneella.

t. Matias Grönmark
matias.gronmark@edu.xamk.fi”

VARHAISKASVAKSEN ERI TOIMINNOT LASTEN KIELITIE TOISUUDEN TUKENA

lukeminen	musiikkihetket	liikunta	retket	ruokailu	pienryhmätoiminta	S2-opetus	muu leikki
-kuuntelu ja kuullun ymmärtäminen (2)	-rytmit, laulut ja lorut opettavat kieltä ja puheen tuottamista (7)	-sääntöleikit ja ohjeiden mukaan toimiminen (4)	-asioiden nimeäminen ja sanoittaminen (7)	- ruokailuun liittyvien ilmaisujen harjoittelu ja nimeäminen (9)	-mahdollisuus yksilöllisempään kielellisten taitojen tukemiseen ja vuorovaikutukseen (9)	-alle 3-vuotiailla ei varsinaista S2-opetusta (3)	-tarinaliset ja juonelliset leikit
-kuvat tukevat kielen oppimista (6)	-kuva tuet (2)	-toimintojen sanoittaminen (3)	-tutkiminen tiedon lisääminen (4)	-kuvat ja tuki viittomat (2)	-kielelliseen ilmaisuun keskittään muun toiminnan ohella.	-tukee suomen kielen kehitystä (2)	-toiminnan sanoittaminen
-yleis-kieli	-tukiviittomat	-selkeät ohjeet	-yhdessä keskustelu ja ihmettely kehittävät keskustelutaitoja (7)	-keskustelu- ja vuorovaikutustaidot kehittyvät esim. ruokapöytäkeskustelujen kautta (11)	-kielelliseen ilmaisuun keskittään muun toiminnan ohella.	-tukee lapsen oman kotikielen kehitystä (2)	-asioiden nimeäminen ja sanavaraston kasvu (5)
-sananpainot	-riimit	-kuvat	-kuvat eri muodoissa (2)	-keskustelu- ja vuorovaikutustaidot kehittyvät esim. ruokapöytäkeskustelujen kautta (11)	-kielelliseen ilmaisuun keskittään muun toiminnan ohella.	-tukee lapsen oman kotikielen kehitystä (2)	-vuorovaikutus ja osallisuus (6)
-eläytyminen	-loppu- ja alkusoinnut	-rytmitäminen	-kysymykset	-kulttuuriin sidon naisten tapojen oppimista (2)	-pienryhmässä lapset saattavat uskaltua puhumaan rohkeammin (3)	-kielten yhtäläisyyksien ja eroavaisuuksien havaitseminen	-kasvattaja mukana leikkissä (3)
-vuorovaikutus (3)	-sanavallinat	-hahmottaminen	-kuvat eri muodoissa (2)	-kulttuuriin sidon naisten tapojen oppimista (2)	-pienryhmässä lapset saattavat uskaltua puhumaan rohkeammin (3)	-kielten yhtäläisyyksien ja eroavaisuuksien havaitseminen	-etukäteen suunnitellut ja valmistellut leikit esim. sanaston opetteluun
-lorutelu	-asioiden ja soitinten nimeäminen	-ohjatut liikuntaleikit	-toiminnallista oppimista	-kulttuuriin sidon naisten tapojen oppimista (2)	-pienryhmässä lapset saattavat uskaltua puhumaan rohkeammin (3)	-asioiden nimeäminen ja sanojen oppiminen (3)	-valmistellut leikit esim. sanaston opetteluun
-sanavaraston kehittyminen (2)	-sanavaraston kehittyminen	-liikuntavälineiden läpikäyminen		-kulttuuriin sidon naisten tapojen oppimista (2)	-pienryhmässä lapset saattavat uskaltua puhumaan rohkeammin (3)	-asioiden nimeäminen ja sanojen oppiminen (3)	-monikielisten lasten leikit suomenkielisten lasten kanssa
-päivittäin lukeminen esim. leppokellä (5)	-rohkaisevat aremmatkin lapset mukaan	-kehonosien nimeäminen		-ruokien nimet eri kielillä	-Halinalle ryhmiä, kielen kehityksessä tu-	-keskustelut ja pohdinnat	-oman äidinkielen
	-Kielinappu-	-kieli ja motorikka kulkevat				-mahdollisuus harjoitte-	

<p>- erilaiset sadut, esim. käsiteltävien aiheiden mukaan (3)</p> <p>-kielikylpypäivä, jolloin luetaan, lorutellaan, lauletaan</p> <p>-retkiä kirjastoon</p> <p>-Lukuluvon sovellus</p>	<p>laulut eli lasten lauluja suomen kielen oppimisen tueksi.</p> <p>-ohjeet laulaen esim. pukemistilanteissa</p> <p>-selkokieliset sanat lauluissa</p>	<p>käsi kädessä (esim. suun hienomotoriikka) (4)</p> <p>-sosiaalinen tilanne (2)</p> <p>-liikkeen ja puheen yhdistäminen esim. hyppimällä tavuja.</p>			<p>keä tarvitseville lapsille</p> <p>-ryhmiä muodostaessa huomioidaan lapsen kielitaso ja tarpeet</p>	<p>luun lapsen omien tarpeiden mukaan</p> <p>-S2-tietoinen ajattelu mukana kaikessa toiminnassa</p> <p>-kuvatuet, viittomat</p>	<p>len puhuminen leikissä</p>
---	--	---	--	--	---	---	-------------------------------